

Pálffy Gulácsy Irén önmagáról

Írónők a Literaturában

„Elvittem az első díjat, százon felül beérkezett pályamunkák közt, Förgeteg című, szocialisztikus tárgyú regényemmel, amely a kötött nagybirtok és a földetlen zsellérség harcát tárgyalja egy szerelmi regény keretében.”

A magyar Alföldön születtem, Szegedet vallom hazámnak, még pedig rajongó szeretettel. Itt töltöttem gyermek éveimet, itt végeztem iskoláimat. Igen korán, tizenhat éves koromban nőül mentem erdődi Pálffy Jenőhöz, az Esterházy-uradalmak akkori mérnökéhez. Az uram rendszerint magával vitt külső (vasútépítő, vízszabályozó) munkáihoz, ahol segédkeztem. Itt találkoztam szembe először a magyar kubikossal, a magyar paraszttal. Megszerettem és kezdtem figyelni a népet, amelynek szokásai, erkölcsi mélyen belémvésődtek.

(...) Félbemaradt magasabb zenei kiképzésemet akartam befejezni, majd a festésre adtam magam. Minden vezetés nélkül jelentékeny sikereket értem el a portréfestés terén. De se a zene, se a festés egysíkú élménye nem elégített ki. Valami egyebetm többet kerestem, ami egységesítené mind a kettőt. Keresgéléseim közepett történt, hogy családi okokból férjem megvált herceg Esterházy szolgálatától és akkor már központi főmérnöki állásától. Átköltöztünk Nagyváradra, ahol a lat. szert. róm. kat. káplánnak lett főmérnöke, a háborút megelőző években. Itt éltük végig a háború éveit és itt ért az összeomlás. Itt és ekkor kezdtem először írni

egy Váradon megindult folyóiratban, a Magyar Szóban. Aztán a Tavasz című, ugyancsak itt megjelenő folyóiratban. Ezek az első megszólalások szinte véletlenszerűek voltak. De a tudat alatt elraktározott képek, élmények készségesen jelentkeztek. Eltekintve nagy bátortalanságomtól, könnyen dolgoztam. Ezt a vonakodást leküzdenem pedig ott állt mellettem a lelkemnek drágábbik, szebbik fele, kedves, jó uram, aki meg nem szűnt bátorítani, jóságos és okos bírálatával vezetni.

Vezetni, egész az újabb összeomlásig, amikor az én erős támaszom kidőlt mellőlem. Férjemet súlyos betegség támadta meg és kiütötte kezéből a mindennapi kenyeret. Nekem kellett átvennem családfenntartó nehéz és felelősségteljes szerepét. Hírlapíró lettem, a Nagyvárad politikai napilap állandó belső munkatársa, publicistája. Így kezdett most már két végéről égni a gyertya. Dolgoztam a lapomnak, róttam a cikkeket és szabad időmben írtam tárcákat, elbeszéléseket, miegyebeket a nagyobb erdélyi lapoknak és folyóiratoknak, amelyek már akkor ismerték és keresték írásaimat. A Tavasz, magyar Szó, Pásztortűz, Genius, Brassói Lapok, Keleti Ujság, Ellenzék, Napkelet, Magyar Kisebbség stb. mind egy-egy stációja írói illetve publicisztikai tevékenységemnek. Első nagyobb irodalmi események a Napkelet regénypályázatának megnyerése volt. Elvittem az első díjat, százon felül beérkezett pályamunkák közt, Fürgeteg című, szocialisztikus tárgyú regényemmel, amely a kötött nagybirtok és a földetlen zsellérség harcát tárgyalja egy szerelmi regény keretében. Most már nekibátorodtam. Rövidesen háromfelvonásos parasztszínművet írtam, amely Kincs címen a kolozsvári nemzeti színházban, majd a nagyvárad városi színházban, meg aztán egyebütt is jelentékeny sikert aratott. Aztán második, ugyancsak háromfelvonásos parasztszínművem, a Valuta, megnyerte a kolozsvári nemzeti színház nagy drámapályázatát. Előadták Váradon és több erdélyi városban, szintén meleg siker jegyében. Ezután Ragyogó Kovács István című ciklikus elbeszéléseim jelentek meg Marosvásárhelyt, majd Hamueső című regényem Kolozsvárt. Első kiadásuk úgyszólván napok alatt fogyott ki, még a kiadás helyén. A többi erdélyi városokba meg se érkezhettek, se után nem nyomhatta a kiadó, mert újrakiadásuk jogát visszatartottam.

Időközben az Erdélyi Irodalmi Társaság (Kolozsvár), a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság, az aradi Ady Társaság, a várad Szigligeti Társaság, majd legutóbb a szegedi Dugonics Társaság tagjaiul választott. Jelenleg a nagyvárad Szigligeti Társaság társelnöke és az Országos Magyar Párt alelnöke vagyok.

Azt hiszem, nagyjából ezzel megadtam életrajzi adataimat. Önöknek kell kikeresniök belőlük a lényegét...

Literatura, 1927.3. szám

*

Schöpflin Aladár: P. Gulácsy Irén: A hamueső

(Megjelent az "Erdélyi Szépmíves Céh" kiadásában, Kolozsvárott)

Ez a regény elsősorban az anyagánál fogva érdekes. Egy román fennhatóság alá került hajdú magyar falu életét próbálja leírni a nagy fordulat első idejében. Ez mindnyájunkat érdekel. Hogy illeszkedett bele a falusi nép az új helyzetbe? Micsoda változások mentek végbe lelkükben, szociális és gazdasági helyzetükben? Egyének sorsa hogy alakult át a közsors nagy átforgatódásában? Illetlenül keveset tudunk az új határokon túl rekedt magyarokról. Örölnünk kell, ha valaki jóhiszemű és részletes képet ad akár csak egy kis zugáról is azoknak a területeknek, melyek el vannak zárva előlünk és mégsem bírunk róluk mint nem hozzátartozókról gondolkozni.

Gulácsy Irén faluja, Csákán, valahol az Érmelléken van. Óslakói gőgös, zárkózott kálvinista hajósok. Később a grófi uradalom dunántúli pápista telepeseket hozott a faluba, mert a hajdúk közül nem tudott munkásokat kapni. A két fajta magyar, a hajdúk és a jöttmentek sohasem elegyedtek össze, a hajdúk ellenséges gőgje nem tűrte a vérkeveredést. Folytonos gyűlölködés választotta el egymástól a falu két részét. Aki kálvinista hajdú a másik részből való, pápista lányt vett el feleségül, az általános gyűlöletet hívta ki maga ellen. Mind a két ellenséges fél egyformán fenekedett ellene és ivadéka ellen. A Bassok a falu legtekintélyesebb hajdú családja voltak, emberemlékezetén túl ők adtak mindig bírót a falunak, de Bass András pápista lányt vett feleségül, ezért kibuktatták a bíróságból, kálvinisták, pápisták egyforma gyűlölettel néztek rá. A fia: Bass Menyhért, már az iskolában érezte ezt a gyűlöletet, a többi gyerek ökle elől messze vidékre kellett vinni iskolába. A bíróságot pedig egy másik dinasztia, a Dombiéké, ragadta magához.

Ennek a Bass Menyhértnak a sorsából lesz a regény. Vérmes, dacos és becsvágyó paraszt ez a Menyhért. Arcán, formáján, sorsán lehetetlen fel nem ismerni egy másik, grandiózus magyar parasztnak, Móricz Zsigmond Turi Danijának vonásait. Azon kezd, hogy a papi tilalom és kitagadás ellenére, minden paraszt-tradíció ellenére, csak azért is feleségül veszi a fukar, öreg Dombi bíró lányát. A körülötte viharzó gyűlöletre daccal felel. A háború után beállt új rendet arra használja fel, hogy az új román urak segítségével felkapaszkodik a bírói székbe. Ezek az új urak: A Romániából idekerült fiatal jegyző, nem is gonosz, csak teljesen léha és felelősségérzés nélküli fiatalember és környezete, amely ugyanazon vágású, mint ő. Bass Menyhért a falutól elszigetelt helyzetében teljesen az ő hatalmukba kerül, szeretne tisztességes, jóakarátú lenni, de részint helyzeténél, részint tapasztalatlanságánál fogva cinkosa lesz léha gazdálkodásuknak. A falu morálja kezd az új rendtől inficiálódni, a régi derék gazdakör helyébe balkáni stílusú mulatót telepít a jegyzők pereputtya, ide járnak ezentúl mulatni a magyarok is. Bass Menyhérten kezdődik a züllés. Bírósága, menyecske-kalandjai miatt elhagyja a felesége, a gazdaságát elhanyagolja, a románokkal mulatozik és fedezi gyanús üzleteiket. Közben egy perce észre tér, de mikor a felesége visszautasítja eseten formájú, dacos békítő kísérletét, összeadja magát a mulató pincérnőjével. A végén kiderülnek a jegyzők sikkasztásai. A megszökött fiatalember helyett Bass Menyhértet vonja felelősségre az emberséges prefektus. Más baj is szakad az elkeseredett emberre: a pincérnőtől csúnya betegséget kapott, - nem marad más hátra számára, mint az öngyilkosság.

Ez a regény fővonala. A milieu-rajz kiemelkedő része az elcsapott régi jegyző, Südy Sándor tragédiája. Ez a derék magyar ember érzi a falura zúduló veszedelmet, a maga

szegénységében, erőtlenségében próbál ellene küzdeni az egyedül megmaradt eszközzel, a falus szövetkezettel, de ezt is kiűtik a kezéből. Az éhhalál elől menekül a halálba és magával viszi öreg barátnőjét, az elcsapott tanítónőt is. Pusztulását részvétlen, kemény szívvel nézi a nép, amelyért feláldozta magát, csak a jószívű Spiccer zsidó próbál rajta segíteni, de az ő igyekezete is kárbavész, mindenütt csak rideg visszautasítás vagy üres, malasztos szó a válasz. Néhány silhouette-szerű alak suhan át a regényen: a bizonytalan rajzú Bassné, fia, az okos, derék Bass Lajos, apja, a nyers, fukar Dombi, egy Finom Rózsi-szerű amerikai menyecske. Ebből többet szeretnénk a regényben, a falu életének embertípusainak, az új renddel való súrlódásoknak részletesebb és főképp pontosabb rajzát. Amit kapunk, az sok tekintetben érdekes, de keveset kapunk. Az író széles alapon túl keskeny épületet emelt.

Irodalmi szempontból legelőször az tűnik fel, hogy a Hamueső szerzője nem minden kár nélkül olvasta Szabó Dezső regényét, Az elsodort falut. Nemcsak a téma megfogásán látni ezt, hanem az alakok rajzán is. Túl élesen exponálja őket, a vonalaik nyugtalanok és minduntalan elrajzolódnak. Zsúfolja a dolgokat, túltömi felesleges és túlzott motívumokkal. Mire való az ügyis agyon zaklatott Bass Menyhértet még luesszel is megverni, amikor az élete már ügyis összeomlott? Miért kellett Südy Sándor különben jól megrajzolt sorsát olyan larmoyansul befejezni? A román jegyző és famíliája rajzának túlzott voltát - melyen különben nehéz csodálkozni, mert melyik magyar író tudná ma teljes művészi objektivitással megírni? - némi humoros beállítással próbálja enyhíteni az író, de nehezen buggyan a humora. A stílus erőltetett zsúfoltságán és nyelvi modorosságain is érzik a tapasztalatlan kézzel másolt minta.

Ezekén túl azonban vannak a regénynek figyelemreméltó írói tulajdonságai. Helyenként erővel van megírva, leírásainak eredeti színe, párbeszédeinek élethangja van. Az elrajzolt emberi profilok néha egy-egy helyzetben élesen és elevenen rajzolódnak ki. Általában a részletek mindig különbek az egésznél. Ahogy mindjárt az első lapon megüti a hangot és megfogja az alakok sűrű, fojtott levegőjét, ahogy fokról-fokra fejleszti Bass Menyhért és felesége meghasonlását, míg végre megmutatja a konfliktus magvát egy balul végződött békítő kísérletben, mely a könyv legerőteljesebb fejezete, - abban nem közönséges írni tudást kell látni.

Minden fogyatékkal együtt is figyelemreméltó könyv ez. Azt kell mondanom, az író különben benne a munkájánál. Még tapasztalatlan, naiv és túlbuzgó, az eszközeit még nem csiszolta magáévá, az anyagát nem tudja teljesen kiformálni. De olyan rátalálásai vannak, olyan élénk az ösztöne, olyan eleven és sokszor eredeti a képszemlélete, egy-egy nehéz ponton úgy meg tudja találni a kellő szót, hogy író volta föltétlenül bizonyítva van.

Hangoskönyv formában is elérhető!

Gulácsy Irén : Hamueső | ea.: Medgyesi Mária. - 7 kazetta

*

Ajánlom meghallgatni Hegedűs Géza alapos Gulácsy Irén pályaképét

és a kortárs történelmi regényírókról - Herczeg, Laczkó, Harsányi - adott elemzéseit

a NAGY LAJOS KIRÁLY - ingyen letölthető - nagyszerű hangoskönyv legvégén:

http://www.boldogsag.net/index.php?option=com_content&view=article&id=12959:gulacsy-iren-nagy-lajos-kiraly-1987&catid=727:mind-egy-in-medias-res&Itemid=291

*

FAPADOS KÖNYVEK

Gulácsy Irén könyvei

Gulácsy Irén

Fekete vőlegények 1. rész

448 oldal

Kiadó: fapadoskonyv.hu

ISBN: 978-963-299-920-3

Részletek »

EOK

560 Ft » €1,96

Fapadoskönyv

780 Ft » €2,73

Nyomtatás megrendelése

Gulácsy Irén

Fekete vőlegények 2. rész

208 oldal

Kiadó: fapadoskonyv.hu

ISBN: 978-963-299-921-0

Részletek »

EOK

560 Ft » €1,96

Fapadoskönyv

780 Ft » €2,73

Nyomtatás megrendelése

Gulácsy Irén

Förgeteg

220 oldal

Kiadó: fapadoskonyv.hu

ISBN: 978-963-299-634-9

Részletek »

EOK

560 Ft » €1,96

Fapadoskönyv

780 Ft » €2,73

Nyomtatás megrendelése

Gulácsy Irén

Jezabel I.

320 oldal

Kiadó: fapadoskonyv.hu

ISBN: 978-963-299-861-9

Részletek »

EOK

520 Ft » €1,82

Fapadoskönyv

740 Ft » €2,59

Nyomtatás megrendelése

Gulácsy Irén

Jezabel II.

300 oldal

Kiadó: fapadoskonyv.hu

ISBN: 978-963-299-862-6

Részletek »

EOK

280 Ft » €0,98

Fapadoskönyv

500 Ft » €1,75

Nyomtatás megrendelése

Gulácsy Irén
Nagy Lajos király I.
308 oldal
Kiadó: fapadoskonyv.hu
ISBN: 978-963-299-863-3
Részletek »
EOK
520 Ft » €1,82
Fapadoskönyv
740 Ft » €2,59
Nyomtatás megrendelése

Gulácsy Irén
Nagy Lajos Király II.
308 oldal
Kiadó: fapadoskonyv.hu
ISBN: 978-963-299-327-0
Részletek »
EOK
280 Ft » €0,98
Fapadoskönyv
500 Ft » €1,75
Nyomtatás megrendelése

Gulácsy Irén
Pax Vobis 1. rész
280 oldal
Kiadó: fapadoskonyv.hu
ISBN: 978-963-299-865-7
Részletek »
EOK
563 Ft » €1,97
Fapadoskönyv
783 Ft » €2,74
Nyomtatás megrendelése

Gulácsy Irén
Pax Vobis 2. rész
204 oldal
Kiadó: fapadoskonyv.hu
ISBN: 978-963-299-866-4
Részletek »
EOK
563 Ft » €1,97
Fapadoskönyv
783 Ft » €2,74

Nyomtatás megrendelése

Gulácsy Irén

Pax Vobis 3. rész

252 oldal

Kiadó: fapadoskonyv.hu

ISBN: 978-963-299-867-1

Részletek »

EOK

563 Ft » €1,97

Fapadoskönyv

783 Ft » €2,74

Nyomtatás megrendelése

Gulácsy Irén

Ragyogó Kovács István

192 oldal

Kiadó: fapadoskonyv.hu

ISBN: 978-963-299-636-3

Részletek »

<http://letolthetokonyvek.fapadoskonyv.hu/szerzok/gulacsy-iren.aspx>